

DR. R. SMILJKOVIĆ: A TÁRSADALMI-POLITIKAI
SZERVEZETEK A JSZSZK-BAN

A társadalmi-politikai szervezetek helye és szerepe hazánkban minden bizonnyal aktuális téma társadalmi és politikai gyakorlatunkban. Régen hiányoltunk már egy átfogó tanulmányt Jugoszlávia politikai szervezettségéről, ill. társadalmi szubjektív erőinek szerepéről, öngazgatású szocializmusunkban. A belgrádi Sloboda gondozásában, 1979 folyamán megjelentetett könyv A társadalmi-politikai szervezetek a JSZSZK-ban címmel éppen olyan tanulmánykötet, amely körültekintően elemzi társadalmi-politikai szervezeteink létrejöttének és fejlődésének történelmi és osztályfeltételeit.

A szerző mintegy 400 oldalon rendezte sajtó alá korábban megjelentetett tanulmányait, cikkeit és a Politikai Tudományok Karán elhangzott előadásait. A négy részből álló könyv 12 fejezetben tárgyalja elméleti álláspontjainkat a szocialista társadalom politikai szervezettségéről. A marxizmus klasszikusainak elméleti koncepciója mellett feldolgozza Lenin gyakorlati tapasztalatait a munkásosztály megszervezésében, majd elemzi a sztálini álláspontot a politikai szervezetek transzmissziós viszonyáról. A pártszervezés és a szocialista demokrácia fejlesztése természetesen magába foglalja az öngazgatású társadalom, sőt a haladó nyugat-európai munkáspártok tapasztalatait is.

A könyv második részében Smiljković társadalmi-politikai szervezeteink megjelenésének körülményeit elemzi. A burzsoá Jugoszlávia társadalmi-gazdasági ellentmondásaiából vezeti le azokat a történelmi komponenseket, amelyek a Jugoszláv Kommunista Párt, majd a Népfront, a forradalmi szakszervezet és az ifjúsági szervezet megalakulását sürgették. A történelmi szemléletet lényegesen javítja a társadalmi osztályviszonyok áttekintése és a munkásosztály kialakulásának marxista feldolgozása. A szocialista Jugoszlávia forradalmi etatista időszakának szervezet szubjektív erői elsősorban az új szocialista társadalmi viszonyok kiépítésére törekedtek. A szerző rámutat, hogy miben nyilvánult meg a Kommunista Párt vezető politikai és ideológiai szerepe abban az idő-

szakban, hogy miért nem azonosítható a párt- és a proletárdiktatúra fogalma. Kitér ezenkívül arra is, hogy a bürokrata és centralista módszerek megkövetelték, hogy a Népfront vezetősége, de a szakszervezet is a párt és állam direktíváit teljesítsék.

A társadalmi-politikai szervezetek időszerű helyének és szerepének meghatározásakor az öngazgatású társadalom szubjektív erőinek alkotmányos szerepéből kell kiindulni. A könyv harmadik részében a szerző tartalmas áttekintést ad a legutóbbi alkotmánymódosításig, hogy képet alkothassunk a társadalmi-politikai szervezetekről mint alkotmányjogi kategóriákról. A tudatos szubjektív erők létjogosultságát összetett és fejlődő társadalmi rendszerünkben Smiljković a munkásosztály történelmi szerepének és társadalmunk ellentmondásos kereteiben figyeli. Megállapítja, hogy a szocialista öngazgatás demokratikus irányítása feltétlenül magába foglalja a társult munkás és minden szervezett szubjektív erő aktív részvételét, gazdasági, politikai és kulturális fejlődésünk meghatározóinak definiálásában. A politikai életben való aktív részvétel tehát a dolgozótól is egy megfelelő szintű öngazgatási osztályöntudatot követel. A vezető ideológia kialakítása pedig még mindig a Kommunista Szövetség feladata, a többi társadalmi-politikai szervezettel összhangban.

A politikai szervezetek hazánkban nemcsak a nyilvános politikai álláspontok kialakításában vesznek részt, hanem az egyéni társadalmi tudat meghatározásában is, hisz ezt megköveteli az öngazgatású döntéshozatalunk, amelyet a küldöttrendszerrel szeretnénk elérni. A vezető társadalmi-politikai szervezetek szerepéről és funkciójáról a szerző nem csak elméleti síkon tárgyal. Könyvének harmadik részében a szubjektív erők meghatározásán kívül társadalmi gyakorlatunk tapasztalataival is foglalkozik. Az eszmei alkotómunkán belül, az öngazgatású ideológia társadalmi praxissá való alakulásának módozatait is megtaláljuk. Ezen a téren néhány fogyatékoság kiküszöbölése még mindig időszerű: a bürokrata-centralista törekvések és a szabadelvű, liberalista felfogások. Az öngazgatású politikai döntéshozatal folyamatában azonban, megfelelő munkamódszerrel mindenkor kiküszöbölhetők ezek, a szocializmusellenes hatások. A társadalmi-politikai szervezeteknek itt az öngazgatású érdekegyeztetés és az eszmei szintézis a fő feladat. A Kommunista Szövetségnek meg kell őriznie vezető eszmei-politikai szerepét, míg a Szocialista Szövetség a szocialista tudatos erők frontba tömörítését szorgalmazza, a szakszervezet pedig főleg a társult munkában fejt ki ténykedését. A fiatalság társadalmi nevelése természetesen az újjászervezett Szocialista Ifjúsági Szövetségre hárul.

A kötet negyedik fejezete alapos átdolgozást nyújt egy lényeges és időszerű problémáról: a társadalmi-politikai szervezetek viszonyáról a politikai akcióban. Smiljković éles szemmel tárja fel, hogy társadalmi életünknek még mindig csak részlegesen megoldott kérdése a megfelelő együttműködés a társadalmi-politikai szervezetek és az öngazgató szervek között. A szubjektív erők együttműködését elsősorban marxista szem-

szögből vizsgálja, majd hazánk közvetlen tapasztalatával kapcsolja össze azokat az időszerű téziseket, amelyek meghatározzák öngazgatásunk további célkitűzéseit. Figyelemre méltó a JKSZ és a szakszervezet viszonyának taglalása, ahol a transzmissziós viszony bírálatából indul ki, hogy az anarcho-szindikalista állásfoglalásokon keresztül eljusson E. Kardelj időszerű nézeteihez.

A társadalmi-politikai szervezeteink önálló tevékenységükkel szerves részei társadalmi-politikai rendszerünknek. A munkásosztály megszervezésében nemcsak az eszmei álláspont fontos, hanem a munkamódszer és a szervezési forma is. Társadalmi haladásunkat számtalan, a koordinált és osztálytartalmú tevékenységből eredő fogyatékoság fékezi. Ezért is van szükségünk a tömeges és szervezett akcióra.

Dr. Radoš Smiljković ezzel a könyvével jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy Edvard Kardelj tanulmánya és a XI. kongresszus után ne hagyjuk elavulni a társadalmi-politikai szervezetek időszerű szerepéről szóló vitákat. Olyan könyvről van szó, amelynek elsősorban azok veszik hasznát, akik hazánk változó társadalmi viszonyairól szeretnének pontos képet alkotni, és akik olyan utakat keresnek, amelyek megkönnyítenék öngazgatású gyakorlatunk demokratikus kibontakozását.